

13F1714

TILBO

Casal Català de la Vall del Ges
La Desperta

Fidelíssima Companyia
Josep Vila

[LA DERROTA SILENT]

Cruix el foc de l'enemic – 13 de febrer de 1714

L'ACTIVITAT

L'activitat que les entitats TILBO, La Desperta i la Fidelíssima Companyia Josep Vila pretenem dur a terme es resumeix i sintetitza en els següent punts:

- ☐ **Què:** recordar els fets històrics succeïts el 13 de febrer de 1714 quan Torelló va ser incendiat per les tropes borbòniques de Felip V en el marc de la guerra de successió.
- ☐ **Qui:** TILBO (Associació per a la Recuperació de la Memòria Històrica de la Vall del Ges), el Casal Català i de la Vall del Ges la Desperta, Fidelíssima Companyia Josep Vila i un conjunt de persones voluntàries pretenem realitzar aquesta activitat sense afany de lucre i amb objectius exclusivament culturals i pedagògics.
- ☐ **Com:** duent a terme una representació d'un quadre escènic amb una trentena de personatges, en la qual es durà a terme una lliure representació dels fets històrics. S'hi inclouran projeccions de vídeo, jocs de llums, efectes sonors i interpretacions musicals i corals (en algun cas inèdites).
- ☐ **On:** l'activitat es durà a terme a Torelló, concretament a la Plaça de la Vila en un dels laterals de la Parròquia de Sant Feliu.

- ☐ **Quan:** la representació es celebrarà el 13 de febrer de 2011 a dos quarts de vuit del vespre (19:30h).

SINOPSI DE L'ACTE

A vegades el mètode per crear un acte que recordi, expressi o expliqui una efemèride vinculada al record del nostre passat, de la nostra història (especialment quan es tracta de la derrota d'un poble del qual som hereus) no necessàriament ha de passar per la paraula escrita o parlada. En aquesta ocasió, pretenem explicar els fets del 13 de febrer de 1714, a través de la veu, el so, la imatge i la posada en escena. D'aquesta manera els inputs que la rep la gent són molt visuals i conceptuals, amb l'agosarada pretensió que, per moments, se sentin transportats en aquella fatídica data.

Mitjançant un quadre escènic volem transmetre aquestes sensacions al públic, en especial a la gent de la Vall del Ges. Tots plegats hem de prendre consciència que potser algun familiar llunyà, o el d'un amic o conegut, va veure i patir com li cremaven i saquejaven casa seva. Aquest és el nostre objectiu: fer sentir el pes de la derrota a Torelló, per saber que això va amb nosaltres i que no ho oblidem.

IMATGE

La Derrota Silent

Cruix el foc de l'enemic - 13 de febrer de 1714

13 de febrer de 2011
Plaça de la Vila (Torelló)
19:30 h.

Organitzen:

Col·laboren:

Organitzen:

Col·laboren:

Parròquia de Sant Feliu

Autor: Jordi Moreno

A Carn!

Himne de la Fidelíssima Companyia Josep Vila

A carn! A carn!

A carn! A carn!

Companyia Josep Vila

Fidelíssima i present

Orgull de la Vall de que defenses

D'enemics i botiflers

Alça ben alt el penó negre

Coronat de roig de sang

Que el castell que ens representa

Ens guïï en el combat

Contra el tirà: cridem A Carn!

Contra el traïdor: cridem A Carn!

Pels nostres furs: cridem A Carn!

Pels més humils: cridem A Carn!

Vèncer o morir cridem A Carn!

No oblidis mai aquell dia 13

Quan les campanes van emmudir

Que aquell foc, que aquell ultratge

No et deixin defallir

Que no hi hagi por en els teus ulls

A l'enfrontar-te a l'enemic

Que castellans i francesos

Temin el nostre el nostre crit (A Carn!)

Contra el tirà: cridem A Carn!

Contra el traïdor: cridem A Carn!

Pels nostres furs: cridem A Carn!

Pels més humils: cridem A Carn!

Vèncer o morir cridem A Carn!

Pels nostres furs: cridem A Carn!

Pels més humils: cridem A Carn!

Vèncer o morir cridem A Carn!

A Carn!

CONTEXT HISTÒRIC

SANT FELIU DE TORELLÓ I LA GUERRA DE SUCCESSIÓ

Com tants altres pobles del nostre país, Torelló (aleshores anomenat Sant Feliu de Torelló) i la seva gent es van veure arrossegats per un conflicte que va implicar bona part de la societat europea de l'època. Els estralls d'una guerra, que des de 1705 a 1714 va fer-se ben present a la Vall del Ges, van tenir conseqüències i protagonistes entre els vilatans i vilatanes de Sant Feliu de Torelló.

TORELLONENCS A LES CORTS DE 1701

Mesos després d'haver estat coronat a Madrid, concretament l'octubre de 1701, Felip V de Castella i IV de Catalunya i Aragó jurava a Barcelona tots els privilegis i constitucions que les Corts Catalanes li van presentar. Conscient de l'animadversió de molts catalans cap a la seva persona i aconsellat pel seu avi, el rei Lluís XIV de França, el nou monarca semblava cedir davant les demandes de les institucions catalanes.

Francesc Puigdesalit i Saiz fou un dels torellonencs que participà en aquestes corts. Però fou un altre torellonenc, *Fortià de Parrella i Archs*, qui hi va destacar especialment per les seves intervencions. *Parrella*, que aleshores tenia obert un bufet d'advocat a la capital catalana, va aprofitar els seus coneixements en jurisprudència per defensar les Constitucions Catalanes davant del nou monarca borbó. El seu paper destacat a les Corts de 1701 li va permetre ser nomenat, posteriorment i ja en plena Guerra de Successió, ministre del Consell Reial de l'Arxiduc Carles d'Àustria (24 de novembre de 1705). La seva implicació en la causa austriacista va fer que coordinés i ajudés a evacuar diverses persones del Principat quan la guerra ja era pràcticament perduda, i fins i tot el va portar a participar en la defensa de la ciutat de Barcelona durant el setge de l'11 de setembre de 1714.

SANT FELIU DE TORELLÓ, AUSTRIACISTA

Amb l'esclat de la Guerra Successió, Sant Feliu de Torelló, com la majoria de les poblacions de la comarca d'Osona, va prendre partit clarament a favor de l'Arxiduc Carles d'Àustria i, per tant, en contra del candidat borbó.

El 1704, uns disturbis a Manlleu, que amagaven interessos de famílies lligades a un i altre bàndol, va portar alguns torellonencs a la vila veïna per prendre part en els enfrontaments i defensar els interessos dels que posteriorment, en la Guerra de Successió, es coneixeran com a "vigatans" o austriacistes.

El senyor jurisdiccional del Sant Feliu de Torelló, Joan Tomás Enríquez de Cabrera, almirall de Castella, es va posar al costat de la causa austriacista des dels primers moments, viatjant fins i tot a Portugal per unir-se a l'exèrcit del pretendent Carles III (l'Arxiduc Carles d'Àustria).

També les grans famílies i llinatges de Sant Feliu de Torelló van prendre part en el bàndol austriacista (els Parrella, els Puigdesalit, els Calvaria...), i amb ells la major part dels torellonencs que van participar activament a la Guerra de Successió.

TORELLONENCS ALS CAMPS DE BATALLA

Després que el juliol de 1705 Osona es proclamés clarament partidària del candidat austriacista (només Centelles i Manlleu foren viles "botifleres" a la comarca), el virrei Antonio Fernández de Velasco y Tovar, màxim representant de Felip d'Anjou a Catalunya, envià tropes per combatre la revolta. Immediatament, les poblacions de la comarca organitzaren una defensa mancomunada, i Sant Feliu de Torelló va fer la seva aportació enviant una companyia de sometents capitanejada per *Josep Vila*. Entre el 29 de juliol i el 15 d'agost de 1705, *Vila* i els seus homes, juntament amb altres companyies de la Plana de Vic, travessaren la comarca en direcció al Vallès i, a la Riera de Granollers, s'enfrontaren amb èxit a les tropes borbòniques. Els borbònics van ser frenats al Congost i es van retirar.

Després del desembarcament de l'Arxiduc Carles d'Àustria a Mataró (agost de 1705), el moviment austriacista passà de ser popular a oficial. Arreu, i també a Osona, es va proclamar l'arribada del nou rei, Carles III. La crida perquè tots els homes anessin a la presa de Barcelona no va deixar indiferents als torellonencs. En el setge austracista per arrencar de les mans de l'enemic la capital catalana, hi va participar altre cop *Josep Vila*. També hi van anar *Pere Vidal* i *Fortià Depaus*, aquests dos amb menys sort que el primer ja que van morir al camp de batalla. L'octubre de 1705, Barcelona va passar a mans dels austriacistes, i aquests i altres torellonencs hi van contribuir. La gent d'Osona, entre ells els homes vinguts de Sant Feliu de Torelló, actuaren en els combats que van tenir lloc prop de Montjuïc, fent retirar els contraris del baluard de Sant Pere Màrtir i apoderant-se de dos canons. Un cop recuperada Barcelona, la companyia torellonenca també va prendre part en la recuperació de Girona i Cardona a favor de Carles III (octubre de 1705).

El setembre de 1709, tropes provinents de França, enviades per ajudar Felip d'Anjou, s'apoderaren de l'Empordà i la Garrotxa. La intenció dels borbònics era penetrar també a la Plana de Vic. Davant l'amenaça, els "vigatans" prepararen la defensa als passos de Collfred, el Grau d'Olot i la Salut per frenar a l'enemic i impedir que entrés per Torelló o pel Collsacabra. El 1710, els francesos prengueren la Salut però no van avançar cap a la Plana de Vic.

La defensa mancomunada dels pobles d'Osona havia estat efectiva, la companyia de voluntaris dirigida pel torellonenc *Francesc Puigdesalit* i *Saiz* i el seu fill *Josep Puigdesalit* i *Foix*, va tenir diverses topades amb els borbònics refutant, per exemple, una divisió francesa que per la banda d'Olot amenaçava d'apoderar-se de la comarca. A primers de febrer de 1714, els homes de *Puigdesalit* i la resta de forces austriacistes de la comarca van aconseguir envoltar una

divisió enemiga castellana dirigida per Feliciano de Bracamonte a Vic. La nit del dia 11 de febrer, però, el duc de Montemar va acudir en socors de Bracamonte, des de la Garriga, alliberant-lo del setge. Els austriacistes o “vigatans” van reaccionar immediatament, el matí de l’endemà mateix (12 de febrer de 1714), amb un contraatac dirigit pel marquès de Poal des de Sant Boi del Lluçanès. Els castellans, dirigits pel duc de Montemar, van veure’s obligats a refugiar-se a Manlleu, on assetjats altre cop pels homes de Poal, van haver de fugir resseguint el Ter i practicant la política de terra cremada en pobles com Sant Hipòlit de Voltregà, incendiat la tarda del mateix 12 de febrer, i Sant Feliu de Torelló, incendiat la nit del dia 13 de febrer de 1714.

Els catalans, abandonats pels aliats europeus i pel propi Arxiduc Carles d’Àustria després que aquest hagués accedit al tron de l’Imperi Sacre Alemany, prengueren la decisió de continuar lluitant per les llibertats de Catalunya. El setge de 13 mesos de les tropes francocastellanes sobre la ciutat de Barcelona i, principalment, el seu desenllaç final l’11 de setembre de 1714, es convertirà en l’episodi més emblemàtic de la Guerra de Successió, en un dels fets europeus més notables del segle XVIII, i potser en el capítol més èpic de la història de la nostra nació. En aquest episodi tampoc no hi van faltar torellonencs. *Fortià de Parrella i Archs*, implicat des dels primers moments en la causa antiborbònica, també va participar en la defensa armada de la ciutat de Barcelona. Especialment destacada, però, fou la participació del tinent coronel de cuirassers de Sant Miquel, *Joan de Calvaria*, la del seu germà, el sergent major *Josep de Calvaria*, i el capità *Pere Arimany* (els dos últims, morts en combat).

SANT FELIU DE TORELLÓ, ZONA DE GUERRA

Sant Feliu de Torelló, doncs, també va patir els estralls de la guerra. La necessitat de defensar el país davant els enemics francesos i castellans va fer que entre 1705 i 1714 el moviment de tropes fos continuat a les contrades de Sant Feliu de Torelló.

Sovint, per la internacionalització del conflicte, juntament amb els cossos d’exèrcit del país, hi havia també regiments estrangers. A Sant Feliu de Torelló s’hi establiren durant llargues temporades tropes holandeses de la Gran Aliança de la Haia. Aquesta circumstància va crear en ocasions un xoc de cultures i religions.

Però, sense cap mena de dubte, l’episodi més destacable i més trist de la Guerra de Successió en terres torellonques fou el que va tenir lloc la nit del 13 de febrer de 1714. Aquella nit, les tropes castellanes del duc de Montemar, van incendiar la població com a reprimenda per la seva significació en el bàndol austriacista. Les campanes del campanar de Torelló, col·locades pocs anys abans d’aquest episodi, també van ser despenjades i llençades al buit pels borbònics. És precisament en aquest episodi en el qual es centrarà la representació.